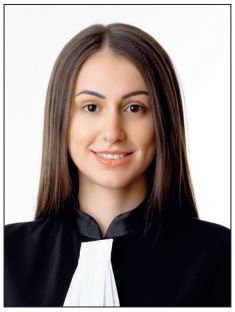
CZU: 347.9:342.7 DOI: https://doi.org/10.67457/lv26.2.07

Iulia BRIA[1]
iyjitariuc@gmail.com

Daniela POJAR [2]
daniela.pojar@adm.utm.md

ACCESUL EFECTIV LA JUSTIȚIE PRIN MECANISMUL ACȚIUNILOR COLECTIVE

Abstract: *Articolul examinează instituția acțiunii colective în procesul civil ca instrument de apărare a drepturilor omului, pornind de la necesitatea asigurării accesului efectiv la justiție și a egalității în fața legii. În acest context, studiul analizează evoluția și justificarea apariției acțiunilor colective în sistemele de drept anglo-saxon și continental, evidențiind particularitățile acestora și raportul lor cu instituția coparticipării procesuale. Se arată că acțiunile colective reprezintă o formă de protecție jurisdicțională a intereselor comune, menită să asigure eficiență procedurală, echitate și acces egal la justiție pentru persoanele aflate în situații similare. Referitor la situația Republicii Moldova, deși legislația procesual civilă nu consacră expres noțiunea de „acțiune colectivă", există instituții și mecanisme juridice care permit apărarea drepturilor mai multor persoane prin acțiuni introduse de subiecți abilitați prin lege. În concluzie, se relevă necesitatea armonizării legislației naționale cu principiile europene privind acțiunile colective, pentru consolidarea garanțiilor procesuale ale drepturilor omului.*

Cuvinte-cheie: *acțiune colectivă, drepturile omului, proces civil, acces la justiție, coparticipare procesuală.*

[1] **doctor în drept, lector universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei (ROR: https://ror.org/02b82hk77), e-mail: rectorat@adm.utm.md; e-mail: iyjitariuc@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-2989-0524**

[2] **doctor în drept, Universitatea Tehnică a Moldovei (ROR: https://ror.org/02b82hk77), e-mail: rectorat@adm.utm.md; e-mail: daniela.pojar@adm.utm.md, ORCID ID: https://orcid.org/0000-00018894-9445**

ACCESS TO JUSTICE THROUGH THE MECHANISM OF COLLECTIVE ACTIONS

Abstract: *The article examines the institution of class action in civil proceedings as an instrument for the protection of human rights, based on the need to ensure effective access to justice and equality before the law. In this context, the study analyzes the evolution and justification of the emergence of collective actions in Anglo-Saxon and continental legal systems, highlighting their particularities and their relationship with the institution of procedural co-participation. It shows that collective actions are a form of judicial protection of common interests, designed to ensure procedural efficiency, fairness, and equal access to justice for persons in similar situations. With regard to the situation in the Republic of Moldova, although civil procedural law does not expressly enshrine the concept of "class action", there are legal institutions and mechanisms that allow the defense of the rights of several persons through actions brought by subjects empowered by law. In conclusion, there is a need to harmonies national legislation with European principles on collective actions in order to strengthen procedural guarantees of human rights.*

Keywords: *collective action, human rights, civil procedure, access to justice, procedural co-participation.*

1. INTRODUCERE

Declarația Universală a Drepturilor Omului[1] (DUDO) printre drepturile garantate reglementează drepturi procedurale, cum ar fi: accesul liber la justiție, dreptul la recurs efectiv, la un proces echitabil. Așadar, art. 8 din DUDO prevede că „Orice persoana are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin constituție sau lege", iar art. 10 arată că „Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzări în materie penală îndreptată împotriva sa".

Prin urmare, dacă o persoană consideră că ia fost încălcat un drept subiectiv civil are posibilitatea de a solicita protecția judiciară, adică poate să se adreseze în instanța de judecată pentru apărarea drepturilor sale. Actualmente, forma judiciară de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor legitime este cea mai eficientă și întrebuințată modalitate de apărare a drepturilor subiective civile. În procesul civil, de regulă, apar două părți cu interese contradictorii, reclamantul și pârâtul, respectiv primul afirmă încălcarea unui drept de către cealaltă parte, în acest caz fiind invocată violarea unui drept sau a unui interes individual. În doctrină s-a apreciat că „forma cea mai simplă a procesului civil se reduce la cei doi „protagoniști" – un reclamant și un pârât"[2]. Dar legislația permite ca procesul să devină mai complex prin participarea mai multor reclamanți și/sau pârâți în cadrul aceleiași acțiuni civile. Codul de procedură civilă al RM[3] distinge în art. 62 și 63 două forme de coparticipare: obligatorie și facultativă.

În general, „coparticiparea procesuală reprezintă participarea simultană la examinarea litigiului în același proces a mai multor reclamanți și/sau a mai multor pârâți, pretențiile și obligațiile cărora nu se exclud reciproc"[4]. Astfel, chiar dacă în cadrul unui

[1] Declarația Universală a Drepturilor Omului. Adoptată și proclamată de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. În: Tratate Internaționale nr. 1 din 30.12.1998.
[2] Petică Roman C. *Acțiunea civilă: perspectivă comparativă*. București: Universul Juridic, 2017, p. 66.
[3] Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294 din 03.08.2018.
[4] Belei E., ș.a. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: [S. n.] (Lexon-Prim), 2024, pp. 196-197.

proces avem mai mulți reclamanți, totuși aceștia vor urmări apărarea unui drept sau interes individual. Pe de altă parte, în procesul civil din dreptul anglo-saxon se face distincție dintre coparticiparea procesuală și acțiuni colective (care mai pot fi denumite ca acțiuni de clasă sau acțiuni de grup). Acțiunile colective pot fi definite ca o formă judiciară de apărare a drepturilor care oferă posibilitatea legală către un grup de persoane de a se adresa împreună în instanța de judecată, pentru a-și apăra drepturile și interesele comune.

2. DISCUȚII ȘI REZULTATE OBȚINUTE

Acțiunea colectivă reprezintă o instituție ce permite apărarea drepturilor mai multor persoane, permite unui sau mai multor membri de grup/clasă de a depune o acțiune civilă și de a reprezenta interesele membrilor grupului în instanță fără participarea acestora la ședințele de judecată. Temeiul principal pentru înaintarea acțiunii colective constă în existența interesului comun al membrilor grupului.

Conceptul de acțiune colectivă, acțiune de clasă și acțiune de grup se întâlnește în legislația americană, engleză și suedeză. Apariția acțiunilor colective a fost generată de o serie de realități economice, sociale și chiar politice în evoluția societății omenești. În procesul civil din SUA[5] apariția acestor tipuri de acțiuni a fost determinată de tendința spre a crea un acces mai mare la justiție și din dorința de a face litigiul mai „rațional" din punct de vedere economic. Ca rezultat al acestei „optimizări" a procesului de justiție s-a născut conceptul de *class action* ca formă de coparticipare activă. Ea a fost promovată în cazul accidentelor cu numeroase victime (catastrofe feroviare, aviatice, navale etc.), produselor cu lipsuri calitative ce au afectat consumatorii, fraudelor masive, poluării mediului etc.

Proceduristul suedez consideră că într-o societate modernă, guvernată de producția de masă, distribuția și consumul de masă, este posibil ca un număr mare de persoane să fie afectate de incidente, produse, măsuri, servicii[6]. Ca atare, nevoia de reparație, deși existentă pentru toți, nu poate fi întotdeauna satisfăcută, ceea ce ar însemna o limitare a accesului la justiție. Aceasta ar fi o justificare pentru acțiuni colective. Însă există mari rezerve în a identifica acțiunile colective cu coparticiparea, susținându-se că principala deosebire constă în faptul că în cazul coparticipării operează independența procesuală, în timp ce la acțiunile colective este vorba mai curând de o reprezentare guvernată de reguli proprii. Reprezentantul acționează în numele și interesul celor ce compun grupul, fără ca membrii acestui grup să poată fi considerați „părți în proces" în adevăratul sens al cuvântului.

În legislația și practica judiciară a SUA se cunosc două varietăți a acțiunii colective[7]: a) *class action*; b) *collective action*. *Class action* este o categorie de acțiune prin care un grup de indivizi aflați într-o situație similară se adresează în mod colectiv în instanță. Pentru instanțele judecătorești federale procedura de înaintare a *class action* este reglementată de Federal Rules of Civil Procedure[8]. Potrivit acestor reguli, instanțele federale sunt competente să examineze *class action* în cazurile când valoarea acțiunii depășește suma de 5 000 000 $, iar numărul membrilor grupului nu este mai mic de 100.

O asemenea acțiune este înaintată de către unul sau mai mulți reclamanți în numele unei categorii anumite de victime. În astfel de cazuri, categoria de victime, persoane fizice

[5] Petică Roman C. *Op.cit.*, p. 68.
[6] *Ibidem*.
[7] Alan Farmsworth E. *An Introduction to the Legal System of U.S.A.* New York: Ocean Publications Inc., 1996, p. 112-115.
[8] Federal Rules of Civil Procedure [online] [citat 02.03.2026]. Disponibil: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/2025-02/federal-rules-of-civil-procedure-dec-1-2024_0.pdf

sau juridice trebuie să fi suferit un prejudiciu comun. După înregistrarea acțiunii, reclamantul trebuie să înainteze un demers ca acțiunea să fie autorizată ca fiind *class action*. În anumite cazuri, pentru obținerea acestei autorizații este necesar de a demonstra că acțiunea corespunde după mărime și standarde unei *class action*. Pârâtul/pârâții se pot opune autorizării acțiunii ca *class action*, obiectând asupra chestiunilor ce țin de exigențele procesuale față de o asemenea acțiune, capacitatea de reprezentare a reclamanților a intereselor grupului și legătura acestora cu firma de avocați care instrumentează cauza. Instanța va verifica dacă firma de avocați dispune de suficiente competențe și resurse pentru instrumentarea unei *class action*.

Dacă instanța va autoriza acțiunea ca fiind *class action*, se va asigura întreprinderea unor măsuri rezonabile pentru a notifica despre acțiune toate acele persoane care pot fi calificate ca reclamanți pe caz. În cadrul procedurii, poate deveni necesară adresarea mai multor notificări. În primul rând, membrii grupului vor fi informați despre opțiunea de a ieși din grup (opțiunea *opt-out*). De exemplu, dacă anumite persoane intenționează să se adreseze cu propria acțiune, ei sunt în drept să procedeze în așa fel doar cu condiția că au informat în termenul stabilit avocatul grupului sau instanța de judecată despre opțiunea de a ieși din grup. În al doilea rând, în cazurile în care se înaintează o propunere de reglementare amiabilă, instanța va cere avocatului grupului să notifice toți membrii grupului despre condițiile propunerii .

Este important de remarcat că hotărârea instanței de judecată va fi obligatorie pentru toate persoanele din grup, chiar dacă acestea nu au participat la proces. Așa cum am menționat mai sus, doar persoanele care au notificat instanța despre opțiunea de a ieși din grup nu sunt afectate de hotărârea judecătorească.

Potrivit procedurii civile federale, acceptată de aproximativ 35 de state (prin adoptarea de reguli de procedură civilă similare celor federale), pentru ca o acțiune să fie autorizată ca fiind *class action*, este necesară întrunirea următoarelor condiții:

1. Comunitate – pretențiile trebuie să fie comune pentru întregul grup;

2. Compatibilitate – părțile reprezentante trebuie să protejeze în mod adecvat interesele grupului;

3. Caracter numeros – grupul trebuie să fie atât de numeros încât să facă nepractice acțiunile individuale;

4. Tipicitate – pretențiile sau obiecțiile trebuie să fie tipice pentru reclamanți sau pârâți.

O altă varietate a acțiunii colective în legislația și practica judiciară a SUA este *collective action*. O asemenea acțiune se înaintează de către salariați împotriva angajatorilor, în conformitate cu procedura stabilită de Fair Labor Standards Act[9]. Procedura de autorizare a unei *collective action* este mult mai simplă decât a unei *class action*. Reclamanții în cazurile unei *collective action* trebuie doar să demonstreze că se află în aceeași situație. La etapa preliminară a procesului, reclamanții înaintează notificări către salariații aflați în aceeași situație, propunându-le să intervină în proces (opțiunea *opt-in*). Dacă salariatul nu dorește să intervină în proces, el nu este obligat să o facă, iar soluția instanței nu îl va afecta. La etapa examinării în fond a cauzei, instanța poate reduce mărimea grupului sau anula autorizarea acțiunii ca fiind *collective action*, dacă constată că reclamanții, de fapt, nu sunt în aceiași situație.

La 11 iunie 2013, Comisia Europeană a adoptat „Recomandarea privind principiile comune aplicabile acțiunilor colective în încetare și în despăgubire introduse în statele

[9] The Fair Labor Standards Act Of 1938 [online] [citat 02.03.2026]. Disponibil: https://www.dol.gov/sites/dolgov/files/WHD/legacy/files/FairLaborStandAct.pdf

membre în cazul încălcării drepturilor conferite de legislația Uniunii Europene”[10]. În respectiva Recomandare acțiunea colectivă este definită ca:

a) Un mecanism judiciar care asigură posibilitatea de a solicita încetarea unui comportament ilegal, în nume colectiv, de către două sau mai multe persoane fizice sau juridice sau de către o entitate abilitată să introducă o acțiune de reprezentare (acțiune colectivă în încetare);

b) Un mecanism judiciar care asigură posibilitatea de a solicita despăgubiri, în nume colectiv, de către două sau mai multe persoane fizice sau juridice care susțin că au suferit un prejudiciu colectiv sau de către o entitate abilitată să introducă o acțiune de reprezentare (acțiune colectivă în despăgubire).

Această Recomandare conține o listă detaliată de indicații către statele membre, care urmează a fi îndeplinite de către ultimele în vederea punerii în funcțiune și eficientizării la nivel național a mecanismului judiciar de apărare colectivă a drepturilor civile. Printre domeniile în care asigurarea drepturilor conferite de legislația Uniunii sub forma acțiunilor colective este utilă, se numără protecția consumatorilor, concurența, protecția mediului, protecția datelor cu caracter personal, legislația privind serviciile financiare și protecția investitorilor.

Scopul Recomandării este de a facilita accesul la justiție în cazul încălcării drepturilor conferite de dreptul Uniunii și, astfel, de a recomanda ca toate statele membre să dețină sisteme de acțiune colectivă la nivel național care să urmeze aceleași principii de bază pe întreg cuprinsul Uniunii. Principiile comune privind acțiunile în încetare și acțiunile în despăgubire se referă la:

1) Capacitatea de introducere a unei acțiuni de reprezentare. Desemnarea de către state a unor entități reprezentante, non-profit, pentru introducerea de acțiuni de reprezentare pe baza unor condiții de eligibilitate clar definite.

2) Admisibilitate. Examinarea de către instanță la o etapă timpurie a întrunirii condițiilor pentru acțiune colectivă.

3) Informații privind acțiunile colective. Asigurarea posibilității ca entitatea reprezentantă sau grupul de reclamanți să difuzeze informații despre încălcarea drepturilor și intenția de a solicita încetarea, precum și despre existența unui prejudiciu colectiv și intenția de a solicita despăgubiri sub forma unei acțiuni colective.

4) Rambursarea cheltuielilor. Aplicarea principiului „plătește cel care pierde”.

5) Finanțarea. Partea reclamantă trebuie să declare instanței originea fondurilor pe care le va utiliza pentru susținerea acțiunii în justiție.

6) Cazuri transfrontaliere. Orice entitate reprezentantă care a fost desemnată oficial în prealabil de către un stat membru ca având capacitate să introducă acțiuni de reprezentare ar trebui să aibă dreptul de a sesiza instanțele din statul membru competent să statueze în legătură cu un prejudiciu colectiv.

Pe lângă principiile descrise, Comisia recomandă statelor instituirea unor mecanisme care ar permite persoanelor fizice sau juridice ce susțin că au suferit un prejudiciu colectiv, să se poată alătura grupului care constituie partea reclamantă în orice moment înainte de pronunțarea hotărârii, cu condiția ca aceasta să nu submineze buna administrare a justiției. De asemenea, este recomandată instituirea unui registru național al acțiunilor colective.

[10] Recomandarea Comisiei din 11 iunie 2013 privind principii comune aplicabile acțiunilor colective în încetare și în despăgubire introduse în statele membre în cazul încălcării drepturilor conferite de legislația Uniunii (2013/396/UE) [online] [citat 02.03.2026]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0396

Data la care a fost adoptată Recomandarea indică actualitatea problemei acțiunii colective și absența în prezent a unor mecanisme juridice eficiente de soluționare a acțiunilor colective la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene. Cu siguranță că odată cu termenul acordat de Comisie pentru prezentarea rapoartelor cu privire la punerea în aplicare a Recomandării, problema acțiunii colective va deveni una actuală și prioritară pentru fiecare stat membru al UE.

Revenind la legislația autohtonă, aceasta nu cunoaște termenul de acțiune colectivă. Nici doctrina națională nu operează cu această noțiune. Totodată, legiuitorul nu a lăsat nereglementată posibilitatea de apărare a drepturilor încălcate sau contestate ale unui grup de persoane. Astfel, în sensul legislației autohtone, acțiunea colectivă poate avea două forme:

a) acțiunea înaintată în comun de două sau mai multe persoane care revendică apărarea drepturilor lor încălcate sau contestate;

b) acțiunea unor subiecți speciali în apărarea drepturile altor persoane.

Observăm că criteriul care se află la baza acestei clasificări constă în prezența sau lipsa interesului material personal al celor care intentează o acțiune colectivă. În primul rând, două sau mai multe persoane pot intenta o acțiune în apărarea drepturilor lor încălcate sau contestate. În acest caz, persoanele (reclamanții) acționează fiecare în interes personal, fiind subiecți ai raportului material litigios. Această modalitate de acțiune colectivă se regăsește în legislația procesual civilă a Republicii Moldova în instituția coparticipării active.

În al doilea rând, în cazurile prevăzute de lege, procesul civil poate fi intentat de persoane împuternicite de lege să apere drepturile, libertățile și interesele legitime ale unor alte persoane. Posibilitatea oferită de legiuitor unor categorii de subiecți, de a porni un proces în apărarea drepturilor altor persoane, este dictată de necesitatea asigurării pentru toți a accesului la justiție. În situația în care anumite persoane, din motive obiective, nu se pot adresa în instanța de judecată de sine stătător (din motive de sănătate, vârstă înaintată, incapacitate, etc.), statul este obligat să întreprindă măsuri necesare pentru asigurarea accesului tuturor la justiție.

Subiecții, abilitați cu dreptul de a intenta un proces în apărarea drepturilor altor persoane, nu urmăresc un interes subiectiv în procesul intentat. Totodată, acești subiecți, pe parcursul procesului, acționează din nume propriu, având drepturi și obligații de reclamant.

În acest context, menționăm exemplificativ cazurile în care legislația acordă posibilitatea înaintării acțiunii colective în apărarea unor alte persoane:

1) Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 2012[11] dispune în art. 18 alin. (2) că „Acțiuni în instanța de judecată pentru protecția persoanelor ce se consideră a fi victime ale discriminării pot înainta și sindicatele sau asociațiile obștești din domeniul promovării și protecției drepturilor omului";

2) Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 2003[12] arată în art. 40 alin. (2) că „Asociațiile obștești de consumatori au dreptul: a) să înainteze în instanțe judecătorești acțiuni pentru protecția drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor; d) să solicite instanței de contencios administrativ competente anularea în tot sau în parte a actelor, emise de autoritățile publice, care lezează drepturile și interesele legitime ale consuma-

[11] Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103 din 29.05.2012.

[12] Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 122-124 din 28.03.2024.

torilor și care contravin legislației";

3) Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 2014[13], art. 25 alin. (1): „În baza rezultatelor examinării sesizării, Avocatul Poporului este în drept: a) să adreseze în instanța de judecată o cerere în apărarea intereselor petiționarului ale cărui drepturi și libertăți fundamentale au fost încălcate";

4) Legea sindicatelor nr. 1129 din 2000[14], art. 12: „Sindicatul reprezintă și apără drepturile și interesele profesionale, economice, de muncă și sociale colective și individuale ale membrilor săi în autoritățile publice de toate nivelurile, în instanțele judecătorești, în asociațiile obștești, în fața patronilor și asociațiilor acestora".

Această posibilitate, acordată autorităților publice, organizațiilor și persoanelor fizice de a intenta acțiuni în apărarea drepturilor altor persoane, reprezintă una dintre expresiile concrete ale principiului constituțional al accesului liber la justiție și ale obligației statului de a asigura egalitatea reală de exercitare a drepturilor procedurale. Ea nu are doar o valoare tehnico-juridică, ci și una profund socială, întrucât urmărește să înlăture inegalitățile care pot împiedica persoanele vulnerabile să își valorifice drepturile. În doctrină se subliniază că accesul la justiție nu poate fi privit exclusiv ca o facultate formală, ci trebuie înțeles ca o garanție efectivă, ceea ce presupune existența unor mecanisme care să asigure exercitarea acestuia.

Astfel, în exemplele arătate, sindicatele, asociațiile obștești, organizațiile neguvernamentale și Avocatul Poporului devin actori esențiali ai protecției judiciare a drepturilor omului, preluând un rol activ de apărare a interesului general și consolidare a statului de drept. Intervenția lor în procesul civil nu urmărește realizarea unui interes propriu, ci se justifică prin existența unei misiuni de ordin public, consacrată prin lege, de apărare a unor valori sociale fundamentale: egalitatea, demnitatea, protecția consumatorilor, drepturile salariaților etc.

Deosebirea esențială dintre aceste acțiuni și cele promovate de titulari ai drepturilor subiective civile constă în faptul că subiecții împuterniciți prin lege nu acționează în temeiul unui drept subiectiv propriu, ci în virtutea unui text legal de intentare a procesului pentru apărarea drepturilor și intereselor altor persoane. Prin urmare, caracterul procesual activ al acestor entități derivă din lege, nu dintr-un raport juridic material, iar interesul lor este unul derivat, de natură procesuală. Totuși, pe parcursul procesului, aceștia exercită toate prerogativele unui reclamant: pot formula cereri, administra probe, ataca hotărârile judecătorești. Or, art. 73 alin. (2) din Codul de procedură civilă dispune că organele, organizațiile, persoanele fizice care au intentat un proces de apărare a intereselor unor alte persoane au drepturi și obligații procedurale de reclamant, cu excepția dreptului de a încheia tranzacție și a obligației de a achita cheltuielile de judecată.

Deci, putem afirma că această formă de acțiune colectivă are o valoare deosebită în domeniile în care prejudiciul individual este redus, dar afectează un număr mare de persoane, ceea ce face improbabilă inițierea de procese separate. Spre exemplu, în materia protecției consumatorilor, o practică comercială abuzivă poate genera pierderi minore pentru fiecare consumator în parte, dar un prejudiciu considerabil la nivel colectiv. În asemenea situații, intervenția unei asociații de consumatori în numele consumatorilor devine instrumentul necesar pentru restabilirea echilibrului juridic și economic dintre părți.

[13] Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 110-114 din 09.05.2014.

[14] Legea sindicatelor nr. 1129 din 07.07.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 130-132 din 19.10.2000.

Totodată, rolul Avocatului Poporului se distinge prin dimensiunea sa instituțională și finalitatea de ordin general. Acesta nu doar apără drepturile persoanelor lezate, ci și contribuie la prevenirea încălcărilor prin promovarea unei jurisprudențe uniforme și sesizarea autorităților competente asupra cauzelor sistemice ale încălcărilor. În mod similar, sindicatele, prin prerogativa de a reprezenta colectiv interesele membrilor lor, asigură protecția drepturilor sociale și economice.

Pe de altă parte, în doctrină au fost reliefate și unele dezavantaje ale acțiunilor colective. Astfel, unul dintre principale dezavantaje[15] constă în posibilitatea avocaților de a face abuz reieșind din interesul acestora de a obține onorariul. Conform regulii generale, onorariul avocaților reprezintă o cotă procentuală din valoarea acțiunii. Prin urmare, onorariul avocatului deseori depășește suma încasată în favoarea unui membru de grup, iar uneori constituie 50% din valoarea totală a acțiunii admise. De asemenea, în practica americană sunt atestate cazuri când avocații preferă să încheie tranzacția de împăcare ce ar presupune achitarea cheltuielilor de judecată și onorariului avocatului în schimbul renunțării la pretențiile grupului.

O altă problemă constă în dificultatea sau chiar imposibilitatea executării hotărârii pronunțate în urma admiterii acțiunii colective. De exemplu, la sfârșitul anilor 1990 în SUA a fost intentată o acțiune colectivă împotriva mai multor producători de tutun privind repararea prejudiciului cauzat sănătății din cauza dependenței de tutun. În 2000 acțiunea a fost admisă, iar numărul membrilor grupului ipotetic putea constitui 300-700 de mii de persoane numai din statul Florida; suma prejudiciului putea constitui 145 de miliarde de dolari, deci evident că executarea integrală a hotărârii era imposibilă. Așadar, Curtea Supremă din Florida a modificat hotărârea atacată și a stabilit că fumătorii nu se vor mai putea adresa în instanța cu acțiuni colective, și vor putea solicita repararea prejudiciului numai înaintând acțiuni personale în justiție.

Un alt exemplu de utilizare negativă[16] a instituției examinate îl poate constitui înaintarea unei acțiuni colective într-o cauză care, din start, este sortită eșecului. Într-un asemenea caz, este vorba din nou despre abuzuri din partea avocaților. Cheltuielile de judecată sunt suportate de ambele părți, însă nu și de avocați. Ținând cont de durata îndelungată a procesului, activitatea profesională a pârâtului poate fi practic paralizată pe toată perioada examinării cauzei și nu întotdeauna se reia în mod normal după soluționarea litigiului. Deseori, compania-pârât se confruntă cu probleme precum scăderea valorii acțiunilor sale, limitări la obținerea creditelor și altele similare. Totodată, printre dezavantajele instituției acțiunii colective putem menționa complexitatea și durata îndelungată a procedurii judiciare, dificultățile legate de informarea tuturor potențialilor membri ai grupului și alte aspecte similare.

Totuși, instituția acțiunii colective prezintă și avantaje semnificative. În special, aceasta permite aplicarea mai eficientă a protecției judiciare în cazurile în care unei persoane i s-a cauzat un prejudiciu de valoare mică. De multe ori, titularul unui asemenea drept lezat nu se adresează instanței din cauza valorii scăzute a litigiului, însă acțiunea colectivă devine, în asemenea situații, modalitatea optimă de apărare în justiție. Valoarea neînsemnată a pretenției unuia dintre membrii grupului nu are relevanță pentru întregul proces, deoarece interesul colectiv conferă acțiunii o substanță juridică comună și o eficiență procedurală sporită. Prin urmare, acțiunea colectivă trebuie privită ca un mijloc eficient de protecție a drepturilor în acele situații în care cheltuielile de judecată ar fi îm-

[15] Малешин Д.Я. Российская модель группового иска. В: Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации № 4/2010, с. 85.
[16] Subrin S.N., Woo M.Y.K. Litigating in America. Civil Procedure in Context. New York, 2006, p. 202.

povărătoare sau disproporționate în cazul înaintării unei acțiuni individuale.

În plus, acțiunea colectivă asigură o economie procesuală semnificativă, întrucât permite examinarea într-un singur proces a cererilor care vizează protejarea drepturilor unui număr mare de persoane, contribuind astfel la reducerea degrevării de multe dosare a instanțelor judecătorești. Unii din doctrinari[17] subliniază patru trăsături pozitive esențiale ale acțiunii colective: în primul rând, importanța socială deosebită a acesteia, deoarece sunt protejate drepturile unui număr considerabil de cetățeni; în al doilea rând, economia de timp pentru judecători; în al treilea rând, stimularea activității avocaților; în al patrulea rând, eficiența economică a promovării cererilor privind sume reduse.

3. CONCLUZII

Analiza efectuată demonstrează că instituția acțiunii colective reprezintă un mecanism modern și necesar pentru garantarea efectivă a drepturilor omului în procesul civil. Ea răspunde cerinței fundamentale de a asigura accesul egal la justiție pentru toate persoanele, inclusiv pentru cele care, din motive obiective, nu dispun de resurse materiale, cunoștințe juridice sau posibilități reale de a-și apăra individual drepturile. Prin urmare, acțiunea colectivă trebuie privită nu doar ca un instrument procedural, ci ca o expresie a principiilor solidarității, echității și eficienței de realizare a justiției.

Experiența statelor cu tradiții în domeniu, în special cea americană, confirmă faptul că acțiunile colective contribuie la eficientizarea activității instanțelor, diminuarea cheltuielilor procesuale și consolidarea încrederii societății în sistemul judiciar. Ele permit protejarea intereselor unui număr mare de persoane printr-un singur proces și evită multiplicarea acțiunilor individuale, reducând astfel aglomerarea instanțelor cu dosare și timpul de soluționare a cauzelor.

Cu toate acestea, aplicarea acțiunilor colective comportă și anumite riscuri, precum abuzul de drept procedural din partea avocaților, durata excesivă a procesului și dificultățile legate de informarea tuturor membrilor grupului. Aceste neajunsuri nu exclud însă valoarea deosebită a instituției, ci doar confirmă necesitatea unei reglementări clare, echilibrate și adaptate realităților existente.

Cu referire la legislația Republicii Moldova, absența unei reglementări exprese a acțiunii colective nu înseamnă inexistența posibilității de apărare colectivă a drepturilor. Dimpotrivă, normele actuale permit, prin intermediul coparticipării procesuale și al acțiunilor promovate pentru apărarea drepturilor altor persoane în cazurile prevăzute de lege, realizarea unei protecții judiciare efective a intereselor comune. Aceste forme, deși fragmentare, pot fi considerate germenii unei viitoare instituții a acțiunii colective propriu-zise.

În perspectivă, este imperativă armonizarea legislației procesual civile naționale cu principiile europene enunțate în Recomandarea Comisiei Europene din 11 iunie 2013 privind acțiunile colective. Introducerea unei reglementări clare și coerente în acest sens ar contribui la dezvoltarea unui sistem de justiție modern, echitabil și accesibil tuturor, capabil să asigure protecția efectivă a drepturilor omului și consolidarea încrederii cetățenilor în sistemul judecătoresc.

[17] Ярков В.В. Новые формы исковой защиты в гражданском процессе (групповые и косвенные иски). В: Государство и право № 9/1999, с. 33.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

Alan Farmsworth E. An Introduction to the Legal System of U.S.A. New York: Ocean Publications Inc., 1996.

Belei E., ș.a. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: [S. n.] (Lexon-Prim), 2024.

Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294 din 03.08.2018.

Declarația Universală a Drepturilor Omului. Adoptată și proclamată de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. În: Tratate Internaționale nr. 1 din 30.12.1998.

Federal Rules of Civil Procedure [online] [citat 02.03.2026]. Disponibil: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/2025-02/federal-rules-of-civil-procedure-dec-1-2024_0.pdf

Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103 din 29.05.2012.

Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 110-114 din 09.05.2014.

Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 122-124 din 28.03.2024.

Legea sindicatelor nr. 1129 din 07.07.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 130-132 din 19.10.2000.

Petică Roman C. Acțiunea civilă: perspectivă comparativă. București: Universul Juridic, 2017.

Recomandarea Comisiei din 11 iunie 2013 privind principii comune aplicabile acțiunilor colective în încetare și în despăgubire introduse în statele membre în cazul încălcării drepturilor conferite de legislația Uniunii (2013/396/UE) [online] [citat 02.03.2026]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0396

Subrin S.N., Woo M.Y.K. Litigating in America. Civil Procedure in Context. New York, 2006.

The Fair Labor Standards Act Of 1938 [online] [citat 02.03.2026]. Disponibil: https://www.dol.gov/sites/dolgov/files/WHD/legacy/files/FairLaborStandAct.pdf

Малешин Д.Я. Российская модель группового иска. В: Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации № 4/2010.

Ярков В.В. Новые формы исковой защиты в гражданском процессе (групповые и косвенные иски). В: Государство и право № 9/1999.